

Rudolf Steiner

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

GA 275

Η ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΜΥΗΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ETRA

Τίτλος: **Η τέχνη στο φως της Σοφίας των Μυστηρίων**
Η τέχνη ως μυητικό μονοπάτι (GA 275)

Πρωτότυπος τίτλος του έργου:
Kunst im Lichte der Mysterienweisheit

Ομιλητής: Rudolf Steiner
Μετάφραση: Γεράσιμος Ε. Κατραμάδος
Επιμέλεια έκδοσης: Αρτεμис Χανιώτη

ISBN: 978-618-5735-44-9

Ελληνική Ανθρωποσοφική Κοινότητα
www.anthroposophy.gr

Εκδόσεις ETRA® 2025
Ευεργετών 7, Π. Φάληρο, 17563
Τ.: 210 9811753
www.etra.gr

*Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή περιληπτική,
η κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση της μετάφρασης του βιβλίου
με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.*

Η τέχνη είναι μια αποκάλυψη των μυστικών νόμων του
σύμπαντος μέσα από μορφές που μπορούν να γίνουν
αντιληπτές από τις ανθρώπινες αισθήσεις.

~ *Rudolf Steiner: Dornach, 4 Ιανουαρίου 1915*

Το έργο του Ανθρωποσοφικού Κινήματος ουσιαστικά είναι να μας γνωστοποιήσει κόσμους που μας περιβάλλουν κάθε στιγμή. Κόσμους στους οποίους ζούμε, αλλά για τους οποίους δε γνωρίζουμε τίποτα υπό κανονικές συνθήκες. Η Ανθρωποσοφία δε θέλει να μας γνωστοποιήσει κόσμους οι οποίοι είναι μακριά μας, δηλαδή κόσμους που μας είναι απρόσιτοι. Θέλει να μας φέρει πιο κοντά με τους κόσμους εκείνους που μας επηρεάζουν και μας περιβάλλουν. Ωστόσο, αυτοί οι κόσμοι είναι άγνωστοι για μας επειδή δε διαθέτουμε τα όργανα εκείνα που θα μας επιτρέψουν να τους παρατηρήσουμε.

Προς το παρόν, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να ενημερώσουμε για τους κόσμους αυτούς τους ανθρώπους. Μπορούμε μόνο να επισημάνουμε και να ενθαρρύνουμε τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που θα «ξεκλειδώσουν» τα όργανα εκείνα που θα τους επιτρέψουν να αντιληφθούν αυτούς τους υψηλότερους κόσμους.

Βερολίνο, 28 Οκτωβρίου 1903 - (GA 88)

~ Rudolf Steiner

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προς τον αναγνώστη	9
Πρόλογος του εκδότη	11
Εισαγωγή από τη Marie Steiner	19
I. Τεχνολογία και Τέχνη	27
II. Ωθήσεις μετασχηματισμού για την καλλιτεχνική εξέλιξη του ανθρώπου 1	59
III. Ωθήσεις μετασχηματισμού για την καλλιτεχνική εξέλιξη του ανθρώπου 2	83
IV. Κοσμικό νέο έτος: Το Ονειρικό Τραγούδι του Olaf Åsteson	109
V. Η ηθική εμπειρία των κόσμων του χρώματος και του τόνου	149
VI. Εργασία με τη γλυπτική και την αρχιτεκτονική 1	169
VII. Ο μελλοντικός Δίας και τα όντα του	191
VIII. Εργασία με τη γλυπτική και την αρχιτεκτονική 2	215
Επίμετρο	245
Σύντομο βιογραφικό του Rudolf Steiner	248

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Το βιβλίο που κρατάτε είναι μια σειρά διαλέξεων του Rudolf Steiner, δοσμένες σε μια εποχή μεγάλης κρίσης. Δεν είναι απλή θεωρία περί τέχνης, αλλά μια πρόσκληση να ξανασκεφτούμε τον ρόλο της τέχνης και της ανθρώπινης δημιουργίας μέσα στη ζωή. Ο Steiner δείχνει ότι η τέχνη δεν είναι μόνο προσωπική έκφραση. Κάθε έργο τέχνης φέρει μέσα του δυνάμεις που προέρχονται από τον αντικειμενικό πνευματικό κόσμο. Ο καλλιτέχνης δεν δημιουργεί μόνο για τον εαυτό του, αλλά για τους άλλους και για την ίδια την πορεία της ανθρώπινης εξέλιξης. Με το έργο αυτό, ο Steiner επιχειρεί κάτι πιο βαθύ: την ανανέωση της ενότητας επιστήμης, τέχνης και πνευματικότητας. Η τέχνη που γεννιέται από μια τέτοια αντίληψη γίνεται δίαυλος πνευματικών ποιότητων μέσα στον κόσμο.

Αν, διαβάζοντας αυτές τις διαλέξεις, μπορείτε να δείτε την τέχνη —και τη ζωή— με μια νέα ματιά, τότε το έργο αυτό έχει πετύχει τον σκοπό του.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Υπάρχουν βιβλία που δεν προσεγγίζονται απλώς με τη σκέψη, αλλά απαιτούν να τα διαβάσουμε με όλο το εύρος της ψυχής μας. Κρατώντας στα χέρια μου το *Η Τέχνη στο Φως της Σοφίας των Μυστηρίων* του Rudolf Steiner, ένιωσα ότι δεν άνοιγα απλά ένα ακόμη έργο θεωρητικής ανάπτυξης, αλλά ένα εσωτερικό μονοπάτι που μας καλεί να πλησιάσουμε την τέχνη ως ζωντανή πράξη μεταμόρφωσης.

Η προσωπική μου συνάντηση με το έργο αυτό με έφερε αντιμέτωπο με ένα αίτημα της εποχής μας: πώς να αναζωογονήσουμε την τέχνη μέσα μας, όχι ως καλλιτεχνικό προϊόν, αλλά ως εσωτερική διαδικασία, ως δρόμο γνώσης και μύησης. Η τέχνη, όπως την κατανοεί ο Steiner, δεν είναι απλώς μια επιμέρους ανθρώπινη δραστηριότητα, αλλά αποκάλυψη των πνευματικών δυνάμεων που διαμορφώνουν τον κόσμο.

Το παρόν βιβλίο αποτελεί καρπό μιας σειράς διαλέξεων που δόθηκαν από τον Rudolf Steiner στο Dornach, στην αλλαγή του χρόνου 1914-1915, σε μια Ευρώπη ήδη καθημαγμένη από τον όλεθρο του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Η Ευρώπη της εποχής βρισκόταν σε αναβρασμό: παλαιές αυτοκρατορίες κατέρρεαν, πολιτικά και κοινωνικά συστήματα δοκιμάζονταν, και η συλλογική κρίση πυροδοτούσε μια βαθιά πολιτισμική και πνευματική αναζήτηση. Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα κρίσης και αβεβαιότητας, ο Steiner δεν αποσύρεται στην απομόνωση της εποχής του, αλλά προσφέρει

ένα έργο αφιερωμένο στη σχέση τέχνης και σοφίας, σαν απάντηση στην πολιτισμική παρακμή.

Από την έναρξη του πολέμου, το 1914, ο Rudolf Steiner συνέχισε με αμείωτο ρυθμό το έργο του. Παρά την αναστάτωση, πραγματοποίησε σειρά διαλέξεων σε διάφορες πόλεις της Ελβετίας, της Γερμανίας και των Κάτω Χωρών, μεταφέροντας το μήνυμα της πνευματικής επιστήμης σε ακροατήρια που διψούσαν για νόημα μέσα στο χάος. Ιδιαίτερης σημασίας υπήρξαν οι κύκλοι *Η Εσωτερική φύση του ανθρώπου* (GA 153), *Ο Χριστός και η ανθρώπινη ψυχή* (GA 155), *Πως μπορεί κάποιος να κατανοήσει τον πνευματικό κόσμο;* (GA 154), *Εσωτερική ανάγνωση και εσωτερική ακοή* (GA 156), καθώς και *Το πεπρωμένων των ανθρώπων και των εθνών* (GA 157), όπου αναλύει τις βαθύτερες πνευματικές δυνάμεις που κινούν τα γεγονότα της ιστορίας και τον καρμικό ρόλο των εθνών. Παράλληλα, το 1913 είχε τεθεί ο θεμέλιος λίθος του πρώτου Goetheanum στο Dornach, και το έργο της ανέγερσης προχωρούσε με αφοσιωμένη συνεργασία καλλιτεχνών και μελών της Ανθρωποσοφικής Κοινότητας. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από έντονη πνευματική δημιουργία: ο Steiner ανέπτυξε περαιτέρω την ευρυθμία ως νέα τέχνη της κίνησης και έθετε τα θεμέλια για μελλοντικές πρωτοβουλίες στην εκπαίδευση και την ιατρική, παραμένοντας σταθερά προσηλωμένος στην ιδέα ότι η κρίση του πολιτισμού δεν μπορεί να υπερνικηθεί χωρίς αναγέννηση της ανθρώπινης ψυχής.

Αν αναζητήσουμε τη βαθύτερη κατεύθυνση του έργου του

Steiner κατά τα κρίσιμα χρόνια 1914-1915, διακρίνουμε οκτώ μεγάλες πνευματικές γραμμές: τη γνώση της αληθινής φύσης του ανθρώπου και της ζωής πέρα από τον θάνατο· τη μυσταγωγική κατανόηση της ιστορίας και του καρμικού πεπρωμένου των εθνών· την εμβάθυνση στο Χριστικό Μυστήριο και στη σημασία του για την ανθρωπότητα· την ανάπτυξη νέων πνευματικών αισθήσεων, όπως η απόκρυφη ανάγνωση και ακοή· τη μυστηριακή θεώρηση της τέχνης και του πολιτισμού· την ανάδειξη της εσωτερικής σχέσης των ατομικών και λαϊκών πεπρωμένων· τη θεμελίωση της μελέτης των καρμικών σχέσεων· και τη σταδιακή προετοιμασία για τη νέα εποχή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Μέσα από αυτές τις κατευθύνσεις, ο Steiner απηύθυνε στην εποχή του – και στην εποχή μας – μια πρόσκληση για τη μεταμόρφωση της ανθρώπινης συνείδησης και για τη γένεση ενός νέου πολιτισμού βασισμένου στη σοφία και την πνευματική ελευθερία. Κυρίαρχη γραμμή που διαφαίνεται σε όλο το έργο αυτής της περιόδου είναι η επιθυμία του Steiner να αφήσει ως κληρονομιά μια βαθιά επίγνωση για τον ρόλο του Ανθρώπου, του Έθνους, της Βιογραφίας και του Πνευματικού Κόσμου.

Στις διαλέξεις αυτές, ο Steiner αναλύει πώς η τέχνη προκύπτει από τη σοφία των Μυστηρίων και πώς συνδέεται με τα βαθύτερα στρώματα της ανθρώπινης ύπαρξης. Αναδεικνύει την τέχνη ως διαδικασία που ξεκινά από τις ανώτερες περιοχές της πνευματικής πραγματικότητας και εκδηλώνεται στον φυσικό κόσμο. Ο καλλιτέχνης, κατά τον Steiner, γίνεται φορέας πνευματικών δυνάμεων, και το

έργο τέχνης μετατρέπεται σε ένα σύμβολο του αόρατου. Κατά τα έτη 1914–1915, οι συνθήκες ζωής στην Ευρώπη ήταν εξαιρετικά αντίξοες. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν άφησε κανέναν αλώβητο, ούτε καν την ουδέτερη Ελβετία: στο πεδίο του Goetheanum, μεγάλος αριθμός εργατών κλήθηκε στο μέτωπο, κι ενώ το κτίριο βρισκόταν υπό κατασκευή, πολλοί φοβήθηκαν για το μέλλον του — ακόμη και ο ίδιος ο Steiner περιέγραψε την ημέρα που κηρύχτηκε ο πόλεμος ως «τη δυσκολότερη της ζωής του». Παρ' όλα αυτά, τίμησε το καθήκον του: συνέχισε τις διαλέξεις, οργανώθηκε για την ασφάλεια των συναδελφών του και κράτησε ζωντανό ένα πνευματικό κέντρο μέσης ειρήνης και αρμονίας, με σταθερότητα και αντοχή απέναντι στις αναταράξεις και το κλίμα συλλογικής ανασφάλειας. Αυτός ο βραχνάς των πολεμικών συνθηκών τοποθετεί στο επίκεντρο της ιστορικής του πορείας την επιμονή να διατηρήσει ζωντανή τη φλόγα της πνευματικής μεταμόρφωσης — και αυτό το μήνυμα εκπέμπει το παρόν έργο προς τον σημερινό αναγνώστη.

Η κατανόηση της τέχνης μέσα από το φως της Μυστηριακής Σοφίας είναι σήμερα πιο αναγκαία από ποτέ. Σε έναν κόσμο που τείνει να βλέπει την τέχνη είτε ως εμπόρευμα είτε ως αισθητική διασκέδαση, το έργο αυτό αποκαθιστά την τέχνη στη σωστή της θέση: ως μέσο ενοποίησης της ψυχής με το Πνεύμα, ως μορφή κατανόησης του αθέατου κόσμου.

Προσφέρουμε αυτό το βιβλίο στους αναγνώστες με την ελπίδα να χρησιμεύσει ως γέφυρα: ανάμεσα στο παρελ-

θόν και το μέλλον, ανάμεσα στην αισθητηριακή εμπειρία και τη μεταφυσική πραγματικότητα, ανάμεσα στον άνθρωπο και το αιώνιο. Μακάρι κάθε αναγνώστης να το προσεγγίσει όχι μόνο ως κείμενο, αλλά ως πρόσκληση για ένα εσωτερικό ταξίδι· και μακάρι, μέσα από αυτό το ταξίδι, να ανακαλύψει και τη δική του ευθύνη: να συνεχίσει τον αγώνα για την αναγέννηση της ανθρώπινης ψυχής και του κόσμου.

Γεράσιμος Ε. Κατραμάδος
Παλαιό Φάληρο, Ιούλιος 2024